

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Adolescens Academicvs Svb Institutvione Salomonis

Musart, Charles

Dvaci, 1633

Cap. V. Itemque moderatoris tam conscientiae, quàm studiorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49007](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49007)

Delectus Moderatoris Studiorum
tum Vitæ

6.

Multo labore ex acueudus. Ecel. 10.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Ad capeffendas disciplinas,
mi Adolefcens, adhuc es cru-
dus, durus, rudis: neque nuda
tabella: fed æs, ferrumve indu-
ctis errorum, & vitiorum for-
mis rigidum, politiori que cul-
tura obfiftens: eges igitur plu-
rimùm manu magiftra, quæ
multâ diligentique arte & in-
duftriâ tundat, expoliat, melio-
ribus formis induat.

Age, quod Salomon horta-
tur, & vult fieri, vtramque ani-
mæ partem, incudi & malleo
fubijce. Philofophus quifpiam
bonus falfarum opinionum er-
rorumq; rubiginem detergat,
F fcien-

scientiarum nitorem menti inducat; optimus vitæ moderator volūtatem vitij liberam Christianis virtutibus excolat, utrâque opus: vt Christianè sapias.

Porro sint ambo in ea, quam profitentur, arte apprimè versati, non nimium faciles aut fracti; sed robusti, & cùm res postulat, & tempus exigit, qui affabrè tundant, & pungant: nisi labore & industriâ adhibita ferream materiem nemo exfoliat: perire vis, si te imperio regendum tradis.

CAPVT V.

*Delectus moderatoris, tùm
studiorum, tùm vitæ.*

MONITVM.

Optimos tùm vitæ, tùm studiorum
duces, ac Magistros tibi sumito.

SALOMON.

*I retusum fuerit ferrum, et
hoc non ut prius, sed hebetat-
um fuerit, multo labore exa-
cuetur. Eccl. 10.*

*Verba sapientum quasi stimuli, et
quasi clavi in altum defixi, quæ per
magistrorum consilium data sunt à pa-
store vno. Eccl. 12.*

*Auris quæ audit increpationes vi-
tæ, in medio sapientium commorabitur.
Prouerb. 15.*

F 2

Non

imaginibus, cum exiguis virtutum, ijsq;
 ferè so pitis igniculis in auras projici-
 mur, sicque breui malignitate quadam
 naturæ, & prauo usu, vt in rasam mentis
 tabulam vitiorum coloribus facilè im-
 pressis, auctisq; in dies errorum tene-
 bris, non nisi longo doctiorum melio-
 rumq; virorum negotio atque indu-
 striâ, erudiri expoliri que possimus. Pos-
 sumus tamen vtrumque, si sapientum
 Magistrorum. ars gnauitasq; accesserit,
 qui vitiorum ignorationumq; fer-
 ruginem, vt ita dicam, abstergant, tùm
 verò variâ eruditione excolant, atque ex-
 ornent; ita Salomon, *Si reusum fuerit
 ferrum, & hoc non vt prius: sed hebetatum
 fuerit, multo labore exacuetur.* Quo docu-
 mento istud etiam intelligimus primæ
 statim ætati suos præceptores ac duces,
 esse tradendos, ne si vitia, erroresq; ni-
 miùm altè inhæserint, vix, aut ne vix
 quidem postea adhibito curatore deter-
 gantur.

§. II.

*Non quivis statim obuias assumendus
in Magistrum & Directorem.*

AT caue, quoniam non omnes ubi-
uis æquè florent, aut florebunt A-
cademiæ, ne, vt in quemuis primò ac te-
merè incideris, ita in eius te statim disci-
plinam institutionem que tradas: quod
faciunt leuiculi non pauci, qui mox, at-
que in Academiam quamcunque pedem
intulerint, ad eos se Magistros, & (quod
etiam periculosius) ad eos conscientia
moderatores sese applicant, quos libe-
riores indulgentioresque esse cognorint,
aut ad quos sociorum illecebre proposita
morum licentiã pertraxerint: cuius te-
meritatis pœnæ eadem, imò maiores esse
solent, quæ improborum societatum;
quòd vitiosi Magistri non modò vitæ
suæ exemplo suadeant improbitatem:
sed etiam quasi autoritate quadam con-
firment, cum discipuli non tantùm sibi
licere putent, quæ in illis deprehende-
rint, sed etiam pulchrum ac laudabile
existiment, si imitentur. Quare sapienter
(vt alia quædam) Plutarchus ita scripsit.

De liber
educ.

*Inquirendi filijs praeceptores, quorum vita
nulla*

*nullis obnoxia criminibus, irreprehensi mores,
 & optimum experimentum: honestatis enim
 fontem simul ac radicem esse liquet, legitimam
 consequi disciplinam. Atque hinc opinor ex
 tantæ scilicet rei æquâ estimatione pro-
 fectum: ut Athenæ, Alexandria, Hiero-
 solymitanum olim sub Salomone gym-
 nasium, tantum sibi nomen apud exteras
 quoq; nationes comparârint, quòd opti-
 mos alerent literarum ac morum Magi-
 stros, quorum famâ excitati plurimi, cò po-
 tius conuolarunt, neque alia ex causa vi-
 ros illos præstantissimos quos supra no-
 minaram, Pythagoram, Platonem, Gre-
 gorium Nazianzenum, aliòsve orbem
 propè vniuersum peragrassè existiman-
 dum est: quàm ut in optimos præcepto-
 res inciderent, à quibus egregia saluta-
 riaque monita, animis ad eruditionem
 virtutem que præclarè excolendis trade-
 rentur. Denique ex hac eâdem persua-
 sione fluxit elegans illa Isocratis ad De-
 monicum sententia: *Ne te pigeat longam
 ire viam ad eos, qui se aliquid utile docturos
 proficientur: cùm mercatores, rei familiaris
 augenda gratiâ, plurima transmittant maria,
 turpe sit profecto minùs ad animi culturam
 adhiberi.**

§. III.

Quis optimus studiorum Magister.

Hic verò statim oritur utilis sanè quæstio, quis tandem bonus habendus sit studiorum primò, tum etiam ac præcipuè conscientia moderator! Principio is, qui alios erudire profiteretur, petitus sit, & in eo quod docet, apprime versatus: neque enim effluit in canalem aqua, si fons ipse sit pumice siccior, neque frigidus & obscurus lapis calorem lucemque in alios diffundit. Nihil in scholis tritius illo Philosophorum placito, *nemo dat, quod non habet*. Igitur hæc tibi prima in Academiam venturo cura esse debet, ut per amicos, aut per homines spectatæ fidei diligenter inquiras inter eos, qui in Academicam palæstram artem suam profitentur, quinam aliquid possint, imò & floreat: neque tamen posteaquam à doctrina quempiam laudari audiueris, nihil putes præterea tibi inquirendum: nam sit is, qui docendi munus suscepit, ut eam dignitatem tueatur, vir quoque bonus, ac probus: quare multò etiam magis, quàm de eruditione, de magistri probitate inuestigandum, audiens

audiendumque erit, quid cordationes loquantur; & quid sit reipsa; quanquam in Catholicorum Academijs minis videamus periculi, ne Philosophiæ Professores, qui iidem sunt improbi, tolerantur; Eligamus, inquit Seneca, non eos, qui verba magna celeritate precipitant, & communes locos volunt, & in privato circulantur: sed eos, qui vitâ docent, qui cum dixerint quid faciendum sit, probant faciendo, quod docent, & quid fugiendum sit, nec unquam in eo quid fugiendum dixerint, deprehenduntur. Eum elige adintorem, quem magis admiraris, cum videris, quam cum audieris. Hic idem est, scilicet, quod de nutricibus, quæ ferè in pueros mores suos cum lacte infundunt, Galeno, alijsque pridem obseruatum. *Nutrices*, (verba sunt Saluiani viri præstantissimi) mores suos, vel bonos vel malos, in pueros, quos alunt, cum lacte transmittunt; ita existima de *Consiliarijs & Præceptoribus Adolescentum*: utriusque enim mores suos cum doctrinâ transmittunt: neque verò istud exemplis caret. Qui gibbosum Platonem audiebant, siue affectarent, siue reuera condiscerent, obstipâ ceruice scholam ingrediebantur, similiter balbutientem Aristotelem audire consueti Præceptoris balbutiem dicuntur imitati, *Gracq; narrat historia*, inquit Hieronymus, ad *Lætiam*

Epist. ad
Lætiam

tam

tam scribens, *Alexandrum potentissimum*
Regem, orbis dominorem, & in moribus & in
incessu Leonidis Pedaurogi sui non potuisse ca-
rere vitijs, quibus adhuc paruulus fuit infe-
ctus: rationem deinde reddit præclaro
Epiphonemate: proclivis est enim malorum
amulatio, & quorum virtutes assequi nequi-
neris, cito imuaris vicia. Iam illud in stu-
diorum rectore desiderandum, vt labo-
riofus etiam sit atque industrius, nam si
versatus quidem in arte & vir bonus ha-
beatur, verùm in arte tradendâ arte ca-
reat, aut si habeat industriam, laborem
tamen in culturâ subterfugiat, nunquam
fatis commodus Adolescentiæ informa-
tor, imò ne mediocris quidem, aut tole-
rabilis vnquam magister existet. Demus
enim puerorum animos tabulas esse nu-
das & rasas: tamen Adolescentum, præ-
fertim in Academijs, mentes, & errori-
bus & vitijs iam obduruerunt, quo fit, vt
tanquam ferro, aut ære rigens materia
culturæ obsistant, neque expoliri, exor-
narive se patiantur nisi instructor adhi-
buerit, tùm industriam, tùm præteres la-
borem, cumque vigilem ac diurnum: ita
hic iterum valet illud Salomonis: Si re-
iusum fuerit ferrum & hebetatum, exacuetur
fortassis: sed multo labore.

Atque ex hoc capite quartum quod-
 piam

piam tandem exsurgit officium boni lau-
 datique Professoris, nimirum, vt in disci-
 plina retinenda discipulisque ad rem vr-
 gendis exactus sit, atque constans, non
 in sermone mollis & fractus, non in vi-
 tijs reprehendendis castigandisque len-
 tus, indulgens, elumbis, quo adduci po-
 test illud Salomonis monitum. *Verba*
sapientium quasi stimuli, & quasi clauis in al-
tum defixi, qua per Magistorum consilium
data sunt à pastore vno. Stimuli hîc, seu cla-
 uis in alto defixi, acus sunt ferreæ hastulis
 aut virgulis adactæ, quibus bubulci bo-
 ues pigros ad arandum, aut Agafones
 asellos tardos in flicto etiam vulnere adi-
 gunt, ad sarcinarum onera ferenda, ve-
 hendaque: ita igitur sapientes magistri
 agant, verbis, & si quando opus verbe-
 ribus, tanquam stimulis, & clauis, disci-
 pulos segnes ad officium exstimulent,
 aut cogant necessum est. Nolim tamen
 ita hæc à me dici existimes, quasi eos pæ-
 dorribas laudem, qui continuo pungût,
 tundunt, fodicant, quantumuis genero-
 sos discipulos sint nacti, cum hos potius
 tanquam nobiles equos tractare plausu
 & sibilo ad cursum excitare, currentes
 porrò, aut vsquam hærentes leniter ad-
 moto calcari animare debeant: quòd si
 boues aut asellos, id est, discipulos tardi-
 gra-

Columel.
lib. 2. de
re rustica
cap. 2.

grados, aut etiam sarcinarum fugitantes inuenerint, verbis minacibus primò adigant, verberibus verò deinde moderatè, si alia remedia minimè suppetant. Nam de bobus ipsis (vt à Salomonis similitudine non recedam) Agriculturae doctus quispiam ita præscribit. *Voce potius quàm verberibus bubulcus boues terreat, vltimòq; sint opus excusantibus remedia, plaga; atque hæc ferè de veterano boue, nam subdit. Nunquam stimulo laceſſat iuuenicum, qui reluctantiem, calcitro sumq; eum reddit, nonnunquam tamen admoneat flagello.* Restabat vltimùm, quòd primùm dici oportuerat; sana vt sit magistri doctrina salubrique consilio tradita, *tanquam a pastore vno;* quæ Salomonis mens est, id est, (vt apertius dicam) cum verâ religione, pietate in Deum, patriam, parentes, reliquorumque bonorum morum institutis apprimè cohærens. Nam si quis hæresim, improbitatemque quantumuis furtiuè insinuet, is Academico Adolescenti, vt pestis, vt Cacodæmon, vt inferi vitandus, detestandus est: quo in argumento diutiùs versarer, nisi homini Catholico, quem præsertim instituendum accepi, per se hæc sunt notiora, quàm vt exaggeratè & prolixè disputari debeant.

§. IV.

§. IV.

*Adhibendus quoque bonus conscientiae
director.*

Nunc verò, si ad scientias compa-
randas instructore opus est, quod
(ut adagio conteritur) *nulla ars sine Ma-
gistro disci possit*, multò id etiam magis in
conscientiae negotio locum habet; nam
vri Seneca scripsit: *citò nequitià subrepat,*
virtus difficilis inuentu est, rectorem ducemq;
desiderat. Quare meritò ridiculi Plutar-
cho visi sunt ij, qui artium reliquarum
relinquunt disciplinam, tollunt virtutis,
Quasi verò (cum Quintiliano loquor)
*ut ea quidem, quae manū sunt, atque eo-
rum etiam contemptissima conficeantur*
*egere Directoribus, virtutem verò, quā ni-
hil homini, quoad Deos immortales pro-
pius accederet, datum est, obuiam & illa-
boratam, tantum, quia nacti sumus, habea-
mus.* Eadem habet propè Cassianus: *Cum*
*omnes artes, inquit, & disciplinae humano in-
genio repereat, & quae nihil amplius, quàm vi-
se huius commodis profunt, licet manū pal-
pari queant, & oculis pervideri: rectè tamen*
*à quoquam sine instructoris doctrina ne-
queant comprehendi: quam ineptum est cre-
dere*

Lib. 3. nat.
quæst. c.
30.

Lib. de
virtute
docend.

Lib. 22. c.
2.

Collat. 2.
cap. 21.

Epist. 4.

dere hanc solam non egere doctore, quæ & invisibilis & occulta est, & quæ non nisi corde purissimo pervidetur: cuius error non temporale damnum, nec quod facile reparetur; sed animæ perditionem parit. Igitur istud puta tibi dictum, Academicæ Adolescens, quod Hieronymus morum optimus Præceptor scribit ad Rusticum. *Mihi quidem placet, ut habeas Sanctorum contubernium, nec ipse te doceas, & absque doctore ingrediaris viam, quam nunquam ingressus es, statimq; in alteram partem declinandum sit, & errori pateas: plusq; aut minus ambules, quam necesse est, ne aut currens lassaris, aut moram faciens obdormias.*

§. V.

Quis optimus Conscientiæ Moderator.

CVM Tobias iunior à Parente in Raghez Medorum, negotiorum causâ mitteretur. *Nescio, inquit, viam, cui pater, inquire hominem, qui te ducat. Sapiens consilium. Igitur eligatur imprimis dux viæ peritus: est enim in cælum via angusta, lubrica, obrita difficultatibus, plena periculis, atque inter densas ignorationum errorumque tenebras*
ince-

incedendum; sunt præterea conscientiarum latebræ inaccessæ, implexi an fractus, dæmonum verò doli ac fraudes mille, vt planè insanire putandus sit, qui animam, atque adeò salutem suam homini rudi, atque ignaro credat. Si causa intricata sit, si pro focis, & capite ipso; callidos & scientes adimus. Si vita in discrimen vocatur, medicos artis peritos accersî iubemus, nemoque est omnium, qui leui & imperito causarum Patrono, aut inexperto medicinæ Professori fortunas vitamque ipsam committat, & quæ ista amentia est, in æternæ salutis negotio conscientix curatorem ignarum, indoctumque consecrari, & si quem eiusmodi nactus sis tum demùm triumphare? at nonne *Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt?* Ex Euangelio hoc desumptum. Ac cæci quidem ducem oculatum volunt, nos cæcum malumus, quasi non satis sponte erremus, nisi dux talpa accesserit.

Math. c.
15.

Alterum est, vt in virum probum incidas, quo ad conscientiam gubernandam utaris: nam qui homo improbus, & foris etiam flagitiosus virtutem rectè doceat, quam minimè ipse sequatur, imò moribus suis impugnet?

Tertium erit industria & labor, quæ non

non minus hîc multò etiam magis requiridebent, quàm in studiorum moderatioribus: istud enim S. Gregorij, quod in omnium ore est, locum habet, *ars artium, regimen animarum*; vt nisi industriam & laborem adhibueritis, qui conscientiam curat, nihil profecturus sit: ob sistendum impetui currentis in vitia animi, danda sana consilia, pręuertendæ relapsiones, præsentia remedia adhibenda, doli tartareorum tenebrionum retexendi, aliaq; plurima aut circumspicienda, aut præcauenda sunt, quæ ab homine stupido, dormiente, aut laborum impatiente frustra expectes.

Sequitur quartum, quod in Magistro etiam suprâ requirebamus, seueritas quædam velut parentis in officio exigendo vrgendoque constantis, ne per maternam indulgentiam vitia dissimulentur, ne vlcus lenius, quàm par sit, tangatur; nam hæc facilitas nimia genus quoddam est crudelitatis. Sed ô tempora! ô mores! hîc iam bonus confessarius passim audit, & ab Academicis Adolescentibus quæritur, & laudatur, qui pœnitentium errata leniat, palpet, aduletur: atqui adulationis vitium, si vsquam, hîc profectò exitiosissimum est: quis enim eum emendet, qui vitia pro virtutibus habet, & pro benefactis

nefactis efferri audit? quòd si vetò Confessarius ille præterea facilis sit, melleus, saccareus, plerumque taceat, nihil examinet, nihil explicatiùs dici postulet, si denique istud agat, vt pœnitentiæ minimum exigat; iam non is bonus, sed optimus habetur, & tanquam de cælo delapsus homo celebratur, eò, vti ad candida recta columbæ, agminatim conuolant, atque istic post multorum tentata sedilia, tandem vti in bene fidâ statione conquiescunt. Sed dic, sodes, (nam similitudo arridet, facitque perbellè in rem præsentem) quem tu egregium Aduocatum, & præstantem Medicum esse censes? eumne bonum Patronum, qui negligenti aure ad causæ momenta ausculet? aut cum tu rem tuam narras, alia animo pertractet, operam omnem polliceatur, & nihil agitet; qui clamet te vicisse, cum labores causâ, interim nihil remedij conferat ad iuuandam reï æquitatem, ad conciliandum iudicem, ad vim aduersariorum, fraudemque euertendam? at qui ex ea socordia (proditionem dicere debui) futurum breui est: vt de fortunis, fama, vitâ ipsâ in capitali iudicio pericliteris. Minimè verò, inquires, iudicem fidelem esse Aduocatum: at eum potius, qui causæ momenta proferentem

G

audiat,

audiat, & ipse excutiat, moneat de periculo litis, inuigilet in rem, curet, & accuret omnia per studiosè. Sapis, mi Adolefcens, respondisti, vt oportet: nunc etiam istud ex te quæro, Medicum bonum quem appelles? eumne qui arridet, & assentatur ægro, datque omnia, valere dicat cum agas animam, potiones autem aut nullas, aut forte rosas & violas præscribit, melimela, aromatitem, dulcioria, cum interim opus sit acriori remedio, purgatione, sectione venæ, etiam fortassis vstulatione? minimè gentium, inquis: at illum Medicum probandum censeo, qui seriò agat, moneat de periculo, & si quando res exigit, non tantum vngat, sed pungat, imò vstulet, secet, tantum non necet. Pergis sapere, bone Adolefcens, at vide, ne tu te ipsum isto tuo gladio iugules: quæ enim assentationis, & negligentia vitia, in Causidico & Medico magnoperè reprehendis, ea ipsa reprehendi oportuerat in eo, quem conscientia, tuorumque morum dictatore, censoremque esse volebas. Prolixus sum, & nihil dum ago, quantumuis premere videar, effugis enim, & necdum vis aut franos capere, aut calcaribus fodicari. Primò indulgentem Præceptorem adis, tum conscientia tuae directorem minimè auste-

sterum. Nunc ergo Salomonem audis:
*Auris que audit increpationes vita, in medio
 sapientum commorabitur, id est, si sapien-
 tiam amas, tum sapiens, cum increpari te
 fines, imò amabis. Verum non amat pesti-
 lens, ait idem Salomon, eum qui se corri-
 pit, nec ad sapientes graditur. Cur non? ne
 corripiatur scilicet; ergo non modò sic
 desipit, sed ne quidem vnquam sapiet.
 Pro Commentario esse potest saluberrimum
 istud inter cetera Basilij Impera-
 toris, relictum filio Leoni monitum, his
 verbis. *Vtere Medicis animorum assi-
 dne; ut ipse animo valeas: ab eis enim discere
 poteris, quas res expetere & à quibus abstinere
 debeas: quibuscum hominibus assuescere, &
 à quorum consuetudine abhorrere, & quomo-
 do vitam totam dispensare oporteat: ut ne in-
 frequentes morbos incidas. Si hanc institueris
 vitam, ad solide germaneq; virtutis veros li-
 mites breui pervenire poteris. Ne sim mole-
 stior hic tandem finiam, si alterius Basili-
 j viri sanctissimi & doctissimi aureum
 velut limbum attexero. Summâ, ait, vigi-
 lantiâ, acerrimâque in omnes partes circums-
 pectiõne operam dato, ut aliquem tibi virum
 inuenias, quem in omnibus deinceps delecta
 tibi vita studijs certissimum ducem sequaris,
 eiusmodiq; qui rectum iter ad Deum ire
 volentibus pergere, scias commonstrare, qui**

Orat. de
 renunc. &
 abdic.

ornatus virtutibus sit, cuius uniuersa totius
 vita actiones testimonio sint, charitatem erga
 Deum in eo inesse; qui diuinarum literarum
 scientiam habeat, virum integrum, nec ulli
 distractioni indulgentem, ab auaritia abhor-
 rentem, minimè libenter gerendis se negotijs ad-
 miscente, quietum, amantem Deum, egentium
 studiosum, minimè iracundum, iniuriarum
 immensorem, naturà propensum ad eos docen-
 dos qui ad ipsum accedant, quem gloria in-
 uis non inflat, superbia non extollat, adulatio
 non frangat, seueram atque constantem, cui
 denique nihil sit praestantius honore Dei. Qui-
 bus paucis verbis, videre mihi solet vit-
 ile diuinius breuiter complexus esse
 eas virtutes omnes, quas tum in Magi-
 stro studiorum, tum in conscientia mo-
 deratore desiderabam, peritiam in arte,
 quam ipsi profitentur, morum insignem
 probitatem, industriam cum labore con-
 iunctam, denique seueritatem propositi-
 tiue constantiam.

O R A -

ORATIO.

Pro optimo studiorum, ac morum moderatore inueniundo.

Misericordissime IESU, lux illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, qui Centurioni Cornelio in rerum ad salutem necessariorum ignoratione versanti sapientissimum Ecclesiæ Principem Petrum prouidisti, & Paulum peruersis gentis Iudaicæ erroribus imbutum ad Ananiam optimū veræ fidei doctorem misisti, me salutarium, & propè omnium rerum ignarum tuæ gratiæ benigno sydere illustra: vt te duce & auspice in eiusmodi studiorum, morumque meorum moderatores incidam, qui vias tuas demonstrent, & salutis semitam me edoceant; quò purius ac sanctius, hinc atque in æternum diuinæ tuæ Maiestati placere, arque obsequi velim & possim. Amen.